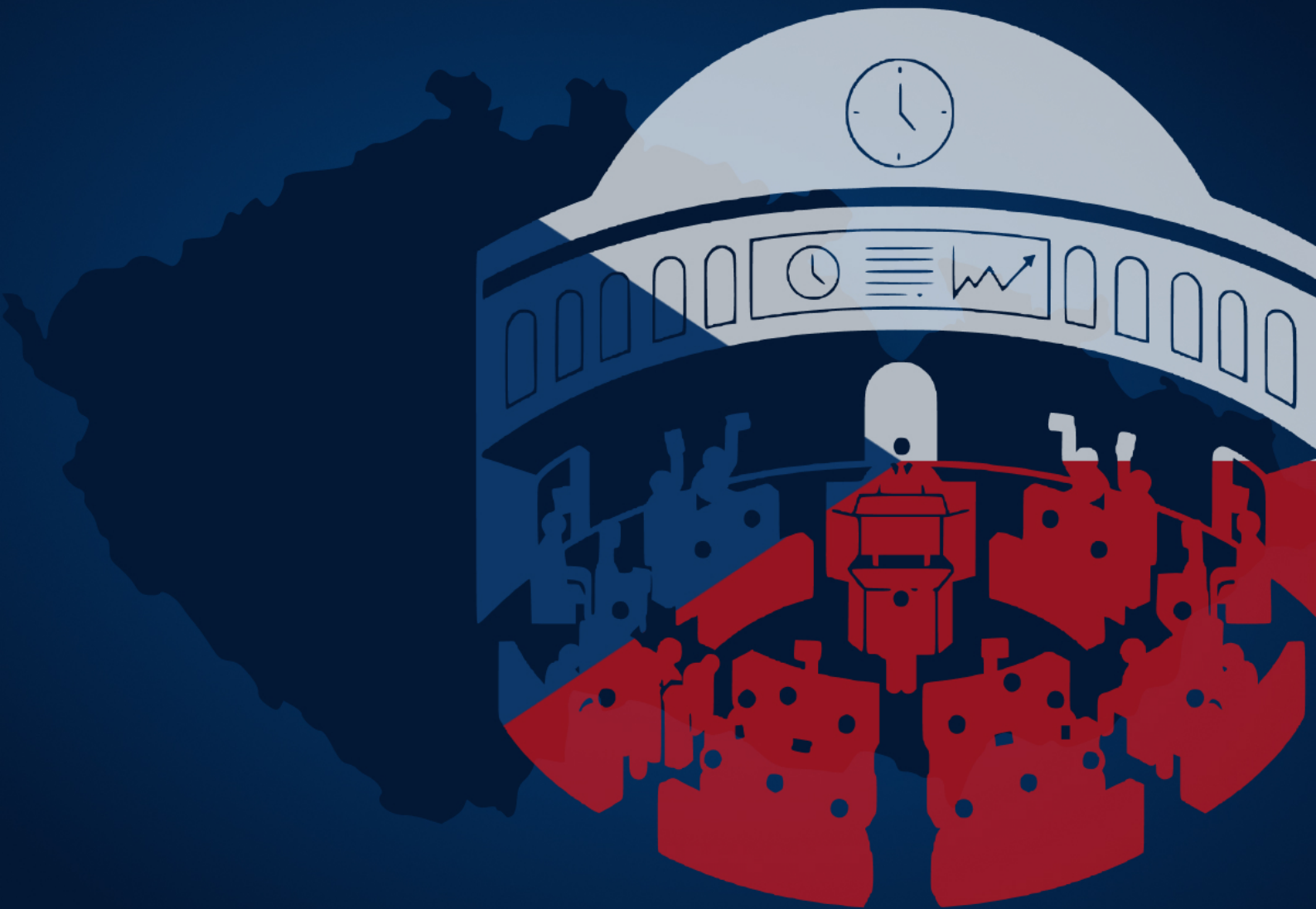

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

UKRAINIAN PRISM:
TEN YEARS
OF EXPERTISE

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ПОЛІТИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЧЕХІЇ НАПЕРЕДОДНІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ У 2025 РОЦІ

МАКСИМ ГРУЩЕНКО
ЗА РЕД. ЄГОРА ВАЛЯРЕНКО

Політичне середовище Чехії напередодні парламентських виборів у 2025 році

Аналітична записка підготовлена експертами дослідницької програми Регіональних ініціатив і сусідства Ради зовнішньої політики "Українська призма" в рамках проекту за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Вона представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду "Відродження".

Автор:

Максим Грущенко

за ред. Єгора Валяренко

Зміст

Вступ	1
Політичні сили	2
Соціально-політичний контекст	5
Вибори в Чехії та Вишеградська група	8
Висновки	11

Вступ

Вибори до нижньої палати парламенту Чеської Республіки, що будуть проведені 3–4 жовтня 2025 року, стануть ще однією важливою подією серед «параду виборів», що проходять у Центральній Європі впродовж 2024–2025 років. Чехія є парламентською республікою, а отже формування уряду покладається на парламент, і прем'єр-міністр має найширші повноваження. Боротьба між коаліцією, яку очолює Петр Фіала та опозицією, де найбільшою популярністю користується Андрей Бабіш, точиться за мандати у 200-місній палаті парламенту.

Потенційний прихід Бабіша до влади в якості прем'єр-міністра може призвести до розвороту від зовнішньополітичних проблем, як війна в Україні, та зосередження на соціальній та внутрішній політиці, тобто на тому, що турбує чеського громадянина в короткочасній перспективі. З іншого боку, питання національної безпеки та фрагментація світового порядку, може зумовити збереження зовнішньополітичних позицій і після приходу до влади нових політичних сил. До прикладу, повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році активізувало військово-промисловий комплекс, що спричинило різке зростання ваги чеських підприємств та компаній у Європі. Лобіювання серед промисловців може призвести до статичності певних аспектів зовнішньої політики, як підтримка України через військові контракти та обмін інноваційними технологіями, особливо у сфері БПЛА.

До слова, найбільша чеська оборонна компанія Czechoslovak Group [отримала](#) 23% усіх доходів від контрактів пов'язані з Україною у 2023 році, а вже у 2024 році цей показник сягнув 33%. Вона зайняла 107 місце в топ-100 найбільших оборонних компаній у світі в 2022 році, зуміла вийти на 89 місце в 2023 році. Тобто підтримка України, для зберігання росту оборонних компаній, має бути продовжена.

Тож, вибори Чехії можуть стати поворотним моментом, який може мати неочікувані наслідки для політичного ландшафту в ще одній близькій до України державі. Існує ризик того, що новий чеський уряд долучиться до ряду інших держав регіону (приміром Угорщини), що ставатимуть на заваді солідарної зовнішньої політики в Європейському Союзі через скептичну позицію центральноєвропейських держав, зокрема щодо зовнішньополітичних рішень, які стосуються України. З іншого боку, зберігаються шанси на те, що навіть у разі перемоги Бабіша, «відкату» у відносинах не станеться, а Київ збереже позитивну динаміку у комунікації з іншими країнами Вишеградської четвірки за посередництва Праги.

Політичні сили

	Рік заснування	Засновник	Голова (2025 р.)	Ідеологія	Кількість членів (2023)	Кількість місць	Популярність
Коаліція							
Spolu							Spolu 21%
ODS	1991	Вацлав Клаус	Петр Фіала	правоцентристи	11 543	34	-
TOP 09	2009	Мірослав Калоусек	Маркета Пекарова Адамова	християнська демократія	2 270	14	-
KDU-ČSL	1919	Ян Шпрамек	Марек Выборний	християнська демократія	19 502	23	-
STAN	2004	Петро Газдік	Віт Ракушан	регіоналізм	2 200	33	11%
Опозиція							
ANO	2011	Андрей Бабіш	Андрей Бабіш	центристи	2 574	71	32%
SPD	2015	Томіо Окамура	Томіо Окамура	праві	10 682	20	13%
Pirates	2009	Іржі Кадержавек	Зденек Гржиб	ліберали	1 179	4	8%

Рис. 1: Політичні сили в Чехії

З середини 2010-их рр. у Чехії відбувся різкий спад популярності соціал-демократичної партії (чеськ. – *Česká strana sociálně demokratická, ČSSD*). На виборах до нижньої палати Парламенту 2017 року ČSSD **набрала 15 місць**, замість 50, які вона мала за результатами **попередніх виборів 2013** року. На момент **останніх виборів**, які відбулись у 2021 році, соціал-демократи не зуміли отримати жодного місця. Відтоді ключовими гравцями чеської політики можна вважати партії ANO та ODS.

ANO (укр. – *так*). Це абревіатура, що розшифровується як *Akce nespokojených občanů* (укр. – *дії незадоволених громадян*). Партія заснована та очолюється Андреем Бабішем – політиком та мільярдером, що також заснував **конгломерат Agrofert**, який представляє об'єднання 250 підрозділів у сільськогосподарському та продовольчому секторах. На виборах 2013 року ANO отримала 47 з 200 місць в парламенті, а в 2021 році – вже 72 місця, ставши найбільшою партією в нижній палаті.

Як зазначається на офіційних ресурсах, ключова причина появи партії ANO є **невдоволення політикою**, яку впроваджували класичні мейнстрімні партії на кшталт ODS, очолюваної нинішнім прем'єр-міністром Петром Фіалою, та конкретні персоналії, такі як Вацлав Клаус. Партія початково виступала за скорочення бюрократії та просувала антикорупційну риторику. При цьому в неї майже не було програм чи конкретних позицій щодо зовнішньої політики. Виключенням є європейська політика, зокрема питання боротьби з нелегальною міграцією, небажання впроваджувати євро та скасування обмеження права вето в Раді Європейського Союзу.

Головною суперницею ANO є згадана партія ODS, що розшифровується як *Občanská demokratická strana* (укр. – *громадянська демократична партія*). Вона була заснована Вацлавом Клаусом у 1991 році на основі суспільно-політичної організації «Громадянський форум» (чеськ. – *Občanské fórum*), заснованої Вацлавом Гавелом – першим президентом Чехословаччини після Оксамитової революції (1989–1993 роки) та першим президентом вже сучасної Чеської Республіки з 1993 по 2003 роки.

Вацлав Клаус – економіст за освітою та міністр фінансів в останній період існування Чехословаччини. Він є прихильником класичного лібералізму, що ґрунтується на стовпах поваги до прав людини, приватної власності та вільної торгівлі. Паралельно з цим Клаус критикував сучасну економічну модель ЄС, яка, на його думку, рухається в напрямку політичного контролю над економікою, як при комунізмі. Крім того, він висловлює недовіру щодо «зеленої політики». Коли він почав керувати урядом Чехії в 1993 році, він впроваджував економічні реформи відповідно до своїх поглядів.

Сучасна ODS продовжила цю політику. Її програма заснована на чітких аспектах, які стосуються не тільки внутрішньої, а й зовнішньої політики. До прикладу, у програмі партії є пункти про покращення умов служби в збройних силах; відмова від квот на прийняття нелегальних біженців в межах ЄС; витрати 2% ВВП на оборону; орієнтація на ядерну енергетику; компромісна позиція щодо переходу з чеської крони на євро; безвідмовна підтримка Ізраїлю, як єдиної демократії на Близькому Сході та скасування «зелених тарифів» на певні типи відновлювальних джерел енергії на користь конкурентоспроможності. Варто зазначити, що програма була складена до повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Але в підсумку, отримуємо правочентричну партію з елементами євроскептицизму, особливо щодо «зеленої» політики та міграції.

Наразі ODS є однією з партій у поточній коаліції *Spolu* (укр. – разом), до якої також входять партії KDU-ČSL та TOP 09. KDU-ČSL (чеськ. – *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, або «народники») є «класичною» (заснована в 1919 році) політичною силою християнсько-демократичного зразка. TOP 09 заснована в 2009 році колишніми «народниками», сповідує ліберально-консервативні цінності та виступає за скорочення державного апарату.

На останніх виборах 2021 року коаліція *Spolu* отримала 71 місце – на одне менше, ніж ANO. Таким чином, поточний коаліційний уряд мав отримати більшу кількість голосів за рахунок об'єднання з іншими партіями, а саме фракцією партій STAN та Piráti (скорочено – PirStan), що зуміли набрати 37 голосів. STAN (чеськ. – *Starostové a nezávislí*) є центристською партією, що зосереджена на регіональній політиці та децентралізації. Партія зуміла отримати свої місця в Центральнечеському краю на [регіональних виборах 2020 року](#) та зберегти їх на [аналогічних виборах у 2024](#)

році. Другою партією у фракції є Česká pirátská strana або Чеська піратська армія (далі – «пірати»). Вона була заснована в 2009 році як студентський рух що виступав за прозорість та пряму демократію, за зразком аналогічної партії в Швеції. На відміну від своїх колег, які зосереджувалися на свободі використання інтернету, чеські «пірати» зуміли створити більш широку політичну програму. Але на регіональних виборах 2024, де блискавичну перемогу отримала ANO, «пірати» **програли 96 місць** до регіональних рад з 99. Після виборів в жовтні 2021 року вони уклали **коаліційну угоду**, яка мала на меті укріпити євро-атлантичний курс Праги. Фактично угода розподілила сфери впливу, де Spolu дісталась політика на міжнародному та національному рівні, а PirStan зуміли проводити пріоритетну політику діджиталізації та зосередитись на локальному рівні.

Також існує партія SPD (чеськ. – *Svoboda a přímá demokracie*), яка в перекладі називається «свобода та пряма демократія». Вона є **найбільш правою і євроскептичною** партією в парламенті та має найшвидші темпи зросту по кількості членів партії. Очільником цієї партії є Томіо Окамура. При цьому структура має доволі чітку ієрархію і фактично це є партією лідерського типу – «партією Окамури», як ANO є партією Бабіша. Вона неодноразово закликала до виходу з ЄС та НАТО. При цьому, в останніх заявах очільника партії були заклики до скасування статусу біженців для українців в Чехії. В енергетичній сфері Окамура закликав до копіювання «угорської моделі», тобто продовження закупівлі російського газу. Фактично ця партія є однією з найбільш проросійських.

Інші партії, включаючи одну з найбільших комуністичних партій Центральної Європи KSČM (чеськ. – *Komunistická strana Čech a Moravy*) не проходять бар'єр в 5%, необхідний для отримання мінімальної кількості місць в нижній палаті парламенту.

Окрім цього, не варто забувати про новостворені сили, як «автомобілісти» (чеськ. – *Motoristé sobě*). Фактично ця партія розпочала свою діяльність у 2022 році. Її очолює Петр Мадинка, який був співробітником Вацлава Клауса, працюючи в прес-службі президента. Партія є **правою та доволі євроскептичною**, але при цьому підтримує ЄС у контексті продовження допомоги Україні. На виборах до Європарламенту в 2024 році вона зуміла набрати разом з іншою правою партією «Присяга» (чеськ. – *PRISAHNA*) 304 тис. голосів та зайняти **третє місце** по кількості голосів та 1 місце в Європейському парламенті.

Аналогічна ситуація відбувається з лівою партією Stačilo! (укр. – *досить*), створеною в 2024 році, яка виступає «парасолькою» для інших лівих периферійних партій, включаючи KSČM. На виборах до Європарламенту вони зуміли набрати 283 тис. голосів та отримати 2 місця. Крім того, вони мають 40 місць у крайових радах.

Соціально-політичний контекст

Ключовою подією, яка вирішила долю виборів 2021 року, стала публікація інформації щодо причетності РФ до вибухів на складах боєприпасів у Врбетиці у 2014 році. 17 квітня 2021 року, Андрей Бабіш, на той час прем'єр-міністр з 2017 року, провів пресконференцію разом з Яном Гамачеком (ČSSD), віцепрем'єром та міністром закордонних справ за сумісництвом, де обидва заявили про причетність російської військової розвідки ГРУ (військова частина 29155) до диверсії у Врбетиці. Внаслідок цього було підірвано **два склади боєприпасів**. Ця резонансна новина схвилювала громадськість та електорат за пів року до виборів. Під обвинувачення потрапили конкретні особи з російської військової частини – Александр Мішкін та Анатолій Чепіга. Це ті самі особи, які були причетні до отруєння Сергія Скрипаля у 2018 році в Сполученому Королівстві. На урядовому рівні BIS (чеськ. – *Bezpečnostní informační služba*), чеська контррозвідка, **повідомила** про це уряд 6 квітня 2021 року.

Затримка в реакції на отримання інформації про російський слід та повільне розслідування вибухів на складах, яке велось понад 5 років, призвело до **репутаційних збитків** серед соціал-демократів та ANO. Окрім того, Гамачек хотів поїхати в Москву за вакциною «Спутник V», про що **заявив** 12 квітня 2021 року. Так він серед іншого хотів завоювати прихильність комуністичної партії (KSČM) та здобути можливість сформувати коаліцію ANO-ČSSD-KSČM, яка б мала 108 місць з 200. Натомість існуюча фракція ANO-ČSSD, що налічувала 93 місця, не могла утворити більшість в парламенті. Але провал з комунікацією та бажання поїхати в Москву на фоні причетності російських спецслужб до диверсії на території Чеської Республіки призвели до різкого падіння популярності соціал-демократичної партії. Вона не змогла увійти до парламенту останнього скликання в 2021 році. Фактично, було зруйноване об'єднання ČSSD-ANO, внаслідок чого Spolu отримала вирішальні голоси, які має до сьогодні.

Внаслідок доведення причетності Москви до диверсії Прага **вислала** 18 російських дипломатів, надавши на виїзд 48 годин, хоча зазвичай на це дається набагато більше часу – від тижня до декількох місяців. У свою чергу росіяни 18 квітня оголосили 20 чеських дипломатів *persona non grata* та поставили вимогу виїхати за межі Росії протягом всього 24 годин. Таким чином, Кремль зумів підвищити рівень ескалації. Наступним раундом цього процесу стало створення списку «недружественных стран» 13 травня 2021 року. Вже 14 травня, стало публічно відомо, що на той момент до цього списку **увійшли** лише дві країни – США та Чехія.

У 2023 році виборчі перегони за пост президента відбулися між двома головними кандидатами – Андреем Бабішем з партії ANO та Петром Павелом, якого підтримала

Spolu. Вибори були проведені у два тури. У другому турі за Павела проголосувало 58,32%, а за Бабіша – 41,67%. При цьому явка на виборах була найвищою за останні роки.

Останньою подією, яка стала індикатором електоральних настроїв, були вибори до крайових рад у вересні 2024 року. У Чеській Республіці існує 13 крайових рад (чеськ. – *Zastupitelstvo kraje*), виключаючи Прагу, яка має подібні повноваження, але є містом з незалежним типом територіальної самоврядної одиниці. Багато надій покладалося на партію «піратів», яка зуміла на аналогічних виборах 2020 року отримати 99 місць з 675, таким чином посівши друге місце (партія ODS отримала таку ж кількість місць) після ANO, яка зуміла утримати 178 місць без значних змін. На виборах до крайових рад 2024 року «пірати», що зуміли стати однією з головних партій на локальному рівні, розгромно програли ANO. Вони втратили 96 місць з 99, що призвело до їхнього виходу з коаліційної угоди, укладеної між PirStan та Spolu. Коаліційна угода стосувалась формування кабінету теперішнього прем'єр-міністра Фіали. Іван Бартош, очільник «піратів», подав у відставку з посади міністра регіонального розвитку, а його колега по партії та міністр закордонних справ Ян Ліпавський став незалежним, щоб зберегти посаду.

Загалом, у Чеській Республіці найнижчий рівень довіри до національних урядів за 2024 рік серед усіх країн-учасниць Організації економічного співробітництва та розвитку. При цьому опитування від CVVM встановило, що локальні органи влади, як-от крайові ради або старости (керівники одномандатного муніципалітету), мають найвищі рівні довіри (66% і 44% відповідно). Найнижче оцінюються нижня палата парламенту та кабінет прем'єр-міністра (20% в обох органів національної влади). Інститут президентства оцінюється доволі високо – 54% довіри. Це пов'язано з особливістю постаті президента, яка несе радше символічну та ціннісну роль, ніж функціональну. Також це підтверджується рейтингом Петра Павела, який складає 54%. На рівні персон теперішній президент є фактично єдиним політиком «першої ліги», який не втрачає популярності та довіри.

Таким чином, можемо сформулювати ключові особливості, що впливають на рішення чеського виборця на дільниці цього року, а саме:

1. **Низький рівень довіри до національних органів влади**, що може частково пояснюватися особливостями історичного розвитку Чехії, коли її історія кувалася не у великих містах імперії, а в селах та невеликих містах.
2. **Цінності грають велику роль**, про що може свідчити рейтинг теперішнього президента, який зумів увійти в політику виступаючи за цінності, які сповідує середньостатистичний громадянин Чехії.
3. **Чехи голосують не за особистості, а радше за партії**, незважаючи на

низький рейтинг Андрея Бабіша порівняно з Петром Павелом та масовий вихід людей з партії ANO, саме ця партія має найвищі шанси отримати велику кількість місць в нижній палаті парламенту.

Цей факт підтверджується, зокрема, низькою популярністю теперішнього прем'єр-міністра Петра Фіали, який має найнижчий рейтинг серед усіх міністрів з останні 12 років. Гірше його прем'єрства [оцінюється](#) лише прем'єрство Петра Нечаса в 2013 році (відповідно 24% та 18%). При цьому його партія входить в топ найпопулярніших партій в країні. Аналогічна ситуація відбувається з Бабішем, який втрачає популярність, але при цьому його партія має обернений тренд.

4. **Хвилювання щодо внутрішніх фінансових проблем переважає регіональну та зовнішню політику.** Як показує [опитування](#) за 2025 рік, середньостатистичного чеського громадянина хвилюють переважно три речі: злочини на економічній основі, стан державних фінансів та корупція. Зовнішньополітичні проблеми теж хвилюють чехів, але набагато менше.

На практичному рівні варто згадати відставку міністра юстиції Павела Блажека, який потрапив у "біткоїн скандал", коли міністерство [отримало](#) 480 біткоїнів від хакера Томаша Їржиковського. Скандал було вирішено, коли на посаду міністра було [призначено](#) Єву Декруа. Цей скандал може негативно вплинути на репутацію теперішнього уряду Фіали. ANO, яка вибудовує свою виборчу програму на принципах прозорості та боротьби з корупцією, може використати його у своїх цілях задля зміни електоральних настроїв.

Вибори в Чехії та Вишеградська група

Результати виборів у Чехії можуть мати наслідки не лише національного, але й регіонального рівня. Зокрема – на рівні Вишеградської групи (або V4), яка була створена для консолідації політики між країнами учасницями (Польща, Чехія, Угорщина та Словаччина). Останнім часом динаміка цього об'єднання вирізнялась **конфліктністю**. Це чітко проглядалося у відносинах між Варшавою та Прагою з однієї сторони та Будапештом і Братиславою з іншої.

Парадоксально, що попри те, що серед країн об'єднання, які потерпали від комуністичного минулого в ХХ столітті, впродовж 2010-их років лише Польща зберігала антиросійські настрої. Віктор Орбан продовжував утримувати владу в Угорщині, при цьому створюючи певне «вікно в Європу» не тільки для російських компаній, як «Росатом», але й для китайських. У Чехії прем'єр-міністр Андрей Бабіш та президент Мілош Земан впроваджували русофільську політику або закривали очі на діяльність російських спецслужб, про що було написано вище у кейсі Врбетиці. Своєю чергою Роберт Фіцо за часів минулої каденції, намагався триматися рівновіддалено від Москви та Брюсселя, проте це не було на заваді традиційно русофільським настроям в державі.

Період наприкінці 2021 року та на початку повномасштабного російського вторгнення в Україну дещо трансформували політичний ландшафт у регіоні. З одного боку, парламентські **вибори** в Угорщині у квітні 2022 року не вплинули на регіональну політику Будапешта. Переобрання партії «Фідес» на фоні повномасштабного вторгнення призвело до погіршення відносин з Польщею, яка сприймала Росію як головну загрозу. Намагання Угорщини впроваджувати політику «нейтральності» призвело до ігнорування угорськими політичними елітами російського впливу. Передусім, мова йде про модернізацію АЕС «Пакш», до якої залучена компанія «Росатом». Окрім цього, угорські спеціалісти **проходять** стажування на Ленінградській АЕС для роботи в Угорщині. Така неоднозначна політика, яка турбує Польщу, призвела до погіршення відносин між Будапештом та Варшавою.

На противагу цьому, у Чехії вибори відбулися у 2021 році, коли замість Бабіша прийшов Фіала, а вже в 2023 році Мілош Земан пішов з політики та передав своє крісло Петру Павелу, закінчивши десятиліття товаришування з Москвою.

Натомість у Братиславі, внаслідок відставки в травні 2023 року уряду прем'єр-міністра Едуарда Гегера, на його місце прийшов ветеран словацької політики Роберт Фіцо. На відміну від свого попередника, Фіцо висловлював різку критику України та навіть **відвідав** Москву на військовий парад, приурочений до 9 травня у 2025 році.

Таким чином, сформувався певний розкол всередині V4, що призвело до її гетерогенності та «токсичної» репутації, про що заявив міністр європейських справ Чехії Мартін Дворжак в інтерв'ю в листопаді 2023 року. Наразі це регіональне угруповання є об'єднанням скептично налаштованих до Брюсселя країн, серед яких певні члени просувають політику «нейтральності», що призводить до ситуативної співпраці з Росією та Китаєм. Окрім цього, ці країни часто підтримують США, як у випадку з Польщею. Паралельно з цим у Словаччині та Угорщині більшість людей оцінюють саме ЄС як головну загрозу виборам.

Громадяни Чехії та Польщі сприймають саме Росію як найбільшу загрозу. Тим часом велика частина електорату в Словаччині та Угорщині найбільш вороже ставляться до Брюсселя. Чехія під керівництвом уряду Фіали має помірковані євроскептичні настрої, адже незважаючи на недовіру до Росії, більшість виборців менше довіряють ЄС, ніж США. Така позиція щодо ЄС формується не навколо непотрібності Союзу, а радше навколо певних аспектів, як сильний ступінь регуляції та зелена політика у сфері автомобільної промисловості. Але саме вони виступають «яструбом» в контексті допомоги Україні. Тож, політичні питання є ключовим аспектами дисонансу в роботі Вишеградської групи, яка зуміла консолідуватися лише на фоні культурних аспектів.

Вибори у Чехії стануть чинником чергової зміни конфігурації у Вишеградській групі. За відсутності «чорних лебедів», найбільш імовірним є утворення коаліції між ANO та SPD. Остання має антиукраїнську риторику. Якщо сформується така коаліція, майбутній уряд Чехії стане одним з найбільш правих за все існування сучасної Республіки. Такий формат коаліції й доволі теплі стосунки між Бабішем, Фіцо та Орбаном, що, наприклад, втілюється у виході партії ANO з ліберальної фракції в Європарламенті Renew Europe та долучення до правоцентристського формування Patriots for Europe, можуть призвести до різкого правого зсуву особистої позиції Бабіша. Таким чином, це може стати плідним ґрунтом для умовного «союзу» між Чехією, Угорщиною та Словаччиною. При цьому, SPD в майбутньому уряді може відігравати роль політичної сили, яка буде формувати зовнішню політику, адже вона має найбільш консолідовані погляди з угорським «Фідес» та словацьким «SMER-SD», яка хоч і є лівоцентристською, але сповідує соціальний консерватизм. При цьому варто врахувати, що SPD погодилась, що не буде апелювати до виходу з ЄС та НАТО і прийняла пропозицію президента Павела щодо необхідності участі в цих організаціях.

Наведені фактори дозволяють припустити наступні сценарії розвитку:

1. **Зовнішня політика залишається без змін при виграші ANO** – найменш імовірний сценарій, зважаючи на розбіжності у поглядах поточної влади та опозиції. Тож, для збереження власної популярності серед власного електорату ANO принаймні на перших етапах може ініціювати зміни у зовнішньополітичному курсі. Необхідність коаліції з SPD також впливатиме на ANO і схилитиме

цю партію до впровадження більш правої політики, адже у разі створення коаліції SPD + ANO, вона буде «коаліцією мінімального виграшу». Тобто для прийняття будь-якого рішення буде потрібна згода усіх партій всередині коаліції. Подібна ситуація існувала після аналогічних виборів в 2021 році. Обидві партії не зможуть ігнорувати побажання одна одної.

2. **Зсув в сторону проросійської політики в межах Вишеградської групи,** що може бути зумовлений впливом на Бабіша з боку очільників Словаччини та Угорщини. Це може призвести до сильного обмеження або припинення підтримки України на політичному та матеріальному рівні. Ця проблема також може вплинути на велику кількість українців, які перебувають під тимчасовим захистом у Чеській Республіці.

3. **Дистанціювання від зовнішньої політики та позиція нейтралітету в контексті суперечностей між членами V4.** Цей сценарій може призвести до утворення унікальної позиції в межах групи, адже Прага зможе виступати як третя сторона. У такому разі можливе продовження підтримки України, але в менших обсягах. У цьому контексті особливу роль набуде президент. Попри символічну роль його посади в парламентській республіці, він має у власному арсеналі асиметричні методи впливу на політиків.

Павел може домовитись із потенційним майбутнім прем'єр-міністром Бабішем та його кабінетом щодо більш поміркованої зовнішньої політики. Враховуючи, що наступні вибори президента будуть у 2028 році, за сприятливих обставин, буде достатньо часу, щоб дійти компромісу між політичними центрами сили.

Якщо теперішній президент зуміє зберегти популярність та позитивну репутацію, то зможе грати роль, подібну до того, як це робив Вацлав Гавел, намагаючись бути у «золотій середині» відносно всіх політичних сил і виходити за межі політичних інтриг, формуючи компромісні позиції.

4. **Збереження при владі теперішньої коаліції Spolu та утворення альтернативних коаліцій.** Не варто забувати, що перемога ANO та SPD є лише ймовірною, і є шанси й на те, що Spolu зуміє отримати ключові голоси в кооперації з іншими партіями. Так, є ймовірність, що новостворені партії зуміють набрати достатню кількість голосів, щоб утворити альтернативну коаліцію зі Spolu. ANO буде важко об'єднуватися зі Stačilo та SPD одночасно через ідеологічні розбіжності, як і з «автомобілістами» та «присягою», які виступають за підтримку України. Тобто центризм теперішньої коаліції може допомогти їй дійти певного консенсусу з малими партіями та, можливо, отримати більшість у парламенті. Разом із тим, швидкість прийняття рішень буде сильно сповільнена через велику кількість партій, які будуть долучені до цього процесу.

Висновки

Отже, майбутні парламентські вибори в Чехії можуть призвести до утворення умовного “союзу” держав, що скептично налаштовні до України, до якого увійдуть Чехія, Угорщина та Словаччина. З іншого боку, ці вибори можуть сформувавши вектор до більш поміркованої політики, адже на відміну від 2010-их років, пост президента займає людина, яка виступає за підтримку України та участь в ЄС та НАТО. Окрім цього, не можна виключати ймовірність того, що теперішня коаліція зуміє утримати ключові голоси в нижній палаті парламенту та продовжувати свою політику.

У будь-якому разі, Україна має розробити нові (або посилювати наявні) способи впливу на політику країн Вишеградської групи, щоб реалізовувати свою політику в межах ЄС. До них може входити спільний розвиток ВПК, передача інноваційних технологій в оборонній сфері, обмін досвідом щодо безпекових аспектів. Таким чином, незважаючи на те, хто займатиме посаду прем'єр-міністра, для Праги буде критично важливим підтримувати безпеку на найвищому рівні. Адже окрім конвенційних загроз існують загрози гібридні та віртуальні. Окрім того, економічні зв'язки можуть підвищувати рівень взаємозалежності, яка буде впливати на процес прийняття зовнішньополітичних рішень. Це той список, який Київ може запропонувати, щоб потенційний кабінет Бабіша не припиняв або принаймні лише послабив підтримку України. Таким чином, відносини з Чехією мають відбуватися через стратегічну співпрацю та економічний розвиток.

На фоні того, що в Угорщині та Словаччині теперішній політичний клімат не дозволяє подібні методи, відносини з Чехією можуть стати певним успішним прикладом довгострокової та стратегічної співпраці, яка не буде змінюватися незалежно від електоральних настроїв.

Окрім цього, регіональні особливості V4 вказують на глибшу проблему. Держави, що входять до об'єднання зберігають низький рівень консолідації політики та ситуативно зближуються з опонентами Заходу. Тобто, проблема відсутності власного потенціалу та візії спонукає ці країни до рівновіддаленості від Брюсселя, Москви та Вашингтона. Тож, у довгостроковій перспективі ЄС має консолідувати або трансформувати політику щодо Вишеградської групи, або V4 має власноруч створювати механізми впливу одне на одного та формування спільного бачення зовнішньополітичних пріоритетів. Таким чином зменшуватиметься вплив популізму на електоральні процеси та впроваджуватиметься більш систематизована політика.

У цьому контексті Україні може бути відведена роль інкубатора ідей або країни, що може запропонувати формат імплементації цих ідей, за яких кризові тренди у державах Центральної та Східної Європи було б подолано.

Аналітична записка підготовлена експертами дослідницької програми Регіональних ініціатив і сусідства Ради зовнішньої політики "Українська призма" в рамках проекту за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Вона представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду "Відродження".

INTERNATIONAL
RENAISSANCE
FOUNDATION